

Svoboda se pro mě stala skutečností

Rozhovor s psychologem PhDr. Zbyňkem Galvasem

PhDr. Zbyněk Galvas (* 1956) začal roku 1975 studovat psychologii na FF UP v Olomouci, na počátku roku 1976 vyloučen ze studia kárnou komisí pro "silné antisocialistické smýšlení a podezřelé kontakty se sektami, zejména se svědky Jehovovými". Poté pracoval 15 let jako skladník ve stavebním podniku v Praze. V roce 1990 mu bylo na základě mimosoudní rehabilitace umožněno, aby dokončil studium psychologie. Zvolený obor zakončil na FF UK v Praze v roce 1997, doktorát získal v roce 2001. Svědkem Jehovovým byl v letech 1978-2000.

Pane doktore, byl jste mezi svědky v přelomovém roce 1989. Jak jste vnímal atmosféru v tomto společenství?

Pamatuji si na události týdne mezi 20. až 27. listopadem roku 1989, v jehož průběhu jsem s některými mladými spoluvěřícími chodil do tzv. kazatelské služby zcela otevřeně a bez obav. V centru Prahy jsme oslovovali lidi, aniž jsme jakkoliv zastírali záměr a důvody, proč s nimi hovoříme a k jaké organizaci náležíme. Dávali jsme naopak najevo svou radost a hrdost, že můžeme v této situaci nepokrytě reprezentovat svědky Jehovovy a jejich poselství, s nímž jsem se v té době zcela ztotožňoval. Byla to doba nadšení a zaplavení pocitem svobody, kterou jsem však subjektivně považoval za velice vratkou a nejistou. V prosinci jsem si pak z vídeňské odbočky přivezl spoustu literatury, a to zejména tituly, které jsme v té době neměli k dispozici, nebo i takové, které sice existovaly, ale byly ve velmi špatně čitelné kopii. Stále jsem se domníval, že ještě může dojít ke zvratu událostí, a tak jsem se snažil pro tento případ zásobit.

Svoboda ale naštěstí vydržela. Zůstala vám také ona radost a hrdost?

Již v roce 1990 jsem si však začal uvědomovat, že paradoxně v době nesvobody v našem státě a decentralizace v organizaci jsem se vnitřně cítil daleko svobodnější. S propracováváním centralizace a bezproblémového napojení organizace na ústředí v Brooklynu přicházely určité směrnice, jež nyní byly celostátně plošně uplatňovány a mé vnitřní svobody jako by ubývalo. Pod vlivem sociální atmosféry mezi Svědky a "jemného povzbuzování" některých z nich jsem se začal více kontrolovat a častěji jsem uvažoval, zda opravdu dobře tuto organizaci reprezentuji navenek. Zatímco vnějších atributů svobody postupně přibývalo, z hlediska individuálního prožívání to směřovalo spíše k opačnému pólu.

Takže jste se přestal se společenstvím svědků tak úplně ztotožňovat.

Mezi svědky jsem měl několik přátel, s nimiž jsem již předtím hovořil a jednal zcela otevřeně, nějak intuitivně jsem vytušil, že mě akceptují jako člověka a nejen jako bratra ve víře. Od nich jsem se naučil, že zodpovědnost před Bohem nesu sám za sebe a že mé svědomí nemůže zastoupit žádná organizace, že mám především náležet a sloužit Bohu. Tím mě utvrdili v potřebě uchovat si vlastní identitu a autonomii, neoddělovat se od svých blízkých ani od těch, s nimiž mi bylo dobře, byť jsme měli diametrálně odlišné náboženské pojetí, a tedy vlastně i vnímání světa. I za totality jsem si tedy uchovával dost blízkých vztahů s osobami, které ke svědkům nepatřily a v terminologii organizace byly označovány jako "špatná společnost, která kazí užitečné zvyky". Myslím, že to bylo možné díky jejich i mé empatii a vzájemné toleranci a ohleduplnosti. Zároveň jsem se nevyhýbal ani konfrontaci se zcela odlišnými názory a již za totality jsem četl i literaturu "odpadlíků" (těch, kteří od svědků odešli). V té době však na mě taková literatura nezanechávala bezprostřední vliv. Bral jsem ji jako součást názorového spektra lidí, kteří mají na odlišnost právo a kteří mají zároveň odpovědnost za svůj život. Takže bych asi řekl, že jsem nikdy nebyl naprosto typickým svědkem. Vždy jsem si vážil svobody a poté, co jsem mohl v roce 1990 pokračovat ve studiu svého vytouženého oboru, jsem začal získávat i určitou "zdravou metodologickou skepsi".

Roku 1993 vedení české odbočky mezinárodního společenství svědků požádalo Ministerstvo kultury o registraci a popřelo přitom skutečnosti, na nichž všem svědkům velmi záleželo. Předpokládám, že se vás to hodně dotklo.

Událost z 1. září 1993 postupně zasáhla svědomí některých osob, jež mi byly mezi svědky blízké. Dlouho (asi tři roky) jsem se snažil omlouvat jednání odpovědných bratrů a nacházet důvody, které k němu mohli mít. Dokonce

ani dnes bych si je nedovolil odsuzovat, nicméně nyní to chápu tak, že sice nejsem ustanoven soudcem nikoho ze svých bližních, ale mohu s takovým jednáním vnitřně nesouhlasit a navenek to dát přiměřeným neodsuzujícím způsobem najevo.

Je ale možné dát najevo vnitřní nesouhlas, a zůstat přitom uvnitř organizace svědků?

Tato otázka úzce souvisí s integritou a vnitřní konzistencí osobnosti. Jistě zde hraje roli celá řada dalších okolností, jako jsou sociální faktory nebo určitý pocit sounáležitosti s excelentní a výlučnou skupinou, která je držitelem pravdy. Nicméně reakce na její řešení i u mne vyvolala intrapersonální (vnitřní) konflikt a také určité názorové střety s ortodoxními členy organizace, kteří si existenci problémů tohoto druhu nepřipouštěli nebo je dokázali potlačit či vytěsnit.

Čím se váš vztah k organizaci proměňoval?

Abych se tedy s celou záležitostí svého vztahu k organizaci mohl vyrovnat otevřeně, bylo mi čím dál jasnější, že není možno unikat do popírání či potlačování existujících skutečností. V tomto ohledu mi rovněž velice pomohlo několik skutečností. Především jsem byl v roce 1994 přijat do psychologického výcviku. Tam jsem mohl o svém vnitřním zápase hovořit a také reflektovat názory a postoje jiných účastníků. Dále jsem si pozorně přečetl knihu Raymonda Franze *Krise svědomí*. Franz byl členem vedoucího sboru svědků Jehovových a tuto organizaci po mnoha letech činnosti opustil. Měl jsem též možnost diskutovat s některými bývalými svědky a také společně s nimi analyzovat důvody jejich odchodu z organizace. Mimoto jsem se sdílel i s těmi, kteří v organizaci setrvali a kteří byli ochotni se mnou otevřeně (samozřejmě se zárukou diskrétnosti z mé strany) hovořit. Nermalou pomocí pro mne představovala i možnost konzultovat s katolickými i protestantskými teology, a to na naukově odborné i subjektivně prožitkové rovině. A tak svoboda, na níž jsme se s některými svědky v roce 1989 tak těšili, se pro mne stala skutečností a darem Boží milosti.

Vím, že máte ke svědkům velmi kladný postoj.

S časovým odstupem mohu říci, že svědkové mě naučili opravdově si vážit Písma svatého a vzbudili ve mně touhu blíže se s ním seznámit. Našel jsem mezi nimi několik dobrých přátel, kterých si vážím (ať už z této organizace odešli nebo v ní setrvávají). Také nemohu zapomenout na nezištnou lidskou pomoc, kterou mi v 70. letech poskytli. Mnozí z nich se velmi obětavě nasazují pro svou věc a berou své náboženství velice vážně, jsou čestní, upřímní, laskaví a naplnění horlivostí. Tyto skutečnosti podle mého mínění není snadné přejít mávnutím ruky. Společný úsek životní cesty, který jsem se svědky prošel, považuji osobně za důležitou a cennou životní zkušenost.

Děkuji za rozhovor.

Zdeněk Vojtíšek